

REPERE FOLCLORICE ÎN CURRICULUM INTEGRAT PENTRU PREȘCOLARI

Învățământul românesc cunoaște o continuă transformare și reinovare în mod deosebit, sub aspectul conținutului, al metodologiei și al strategiei de lucru.

Integrarea activităților devine, în mod necesar, o modalitate de gândire, de acțiune. Aceasta izvorăște din cerința identificării analizei, sintezei, definirii, deci a cunoașterii conexiunilor dintre obiectivele și fenomenele lumii reale. Necesitatea activităților integrate în învățământul preșcolar este motivată de următoarele aspecte:

- volumul mare de cunoștințe, informații pe care le primesc copiii pe diferite căi și din diferite forme de activitate;

- tratata integrată a problemelor favorizează identificarea unicității copilului, cultivarea aptitudinilor lui creative, flexibilitatea, fluiditatea, originalitatea;

- corelarea dintre discipline stimulează interesul copiilor pentru cunoaștere.

În viziunea unui învățământ integrat, copiii ar putea să dobândească o privire de ansamblu asupra vieții și universului, să asimileze mai temeinic valorile fundamentale și să distingă mai ușor scopurile de mijloace.

Datinile, obiceiurile și tradițiile au rolul lor, verificat de-a lungul istoriei în permanența culturală a unui neam. De aceea, trebuie să le cultivăm copiilor conștiința apartenenței la o cultură națională, valoroasă chiar prin diversitatea ei provenită din unicitate. Prezentul este valoros numai împreună cu trecutul, fiindcă astfel îmbinate prezintă o garanție pentru viitor.

„Patria este înlăuntrul nostru și o ducem cu noi peste țări și peste mări...Patria nu este pământul pe care trăim din întâmplare”spunea Barbu Delavrancea.

Începând de la cea mai fragedă vârstă, copiii acumulează o serie de cunoștințe, deprinderi, noțiuni. În perioada preșcolară se formează premisele unor calități morale, sufletești și spirituale. Acest proces de formare și educare începe în cadrul familiei și continuă în colectivitatea preșcolară și școlară, spre a fi desăvârșit în cadrul societății.

Grădinița este o lume mirifică plină de basm, de joc, de cântec, unde copilul își deschide orizontul spre cunoaștere, spre a da răspuns propriilor sale „de ce”-uri.

Integrarea socială a individului înseamnă și conștientizarea apartenenței la patrie. Folclorul reprezintă creația populară literară, plastică, muzicală, coregrafică și întreg ansamblul de obiceiuri și tradiții moștenite de la înaintași. Aceste creații reprezintă zestrea culturală a strămoșilor. Activitățile didactice materializate în șezători au rolul de a sintetiza toate formele de folclor asimilate de copii. În cadrul lor, preșcolarii spun zicători, proverbe, recită doine, interpretează cântece populare, colinde, ornamează șabloane, siluete ale unor motive populare și pot dansa dansuri populare presărate cu strigături.

Prin cunoașterea tuturor formelor de folclor accesibile nivelului de înțelegere al copiilor și prin abordarea lor în activitățile instructiv-educative se poate manifesta admirația și prețuirea față de valorile culturale ale poporului. Șezătorile sunt mijloace prin care copiii sunt antrenați în perceperea frumosului și implicit a creativității. În evoluția lor, serbările de inspirație folclorică s-au asociat manifestărilor foarte variate ale spiritului creator al poporului nostru, manifestărilor inspirate, ca formă și conținut, fie din anotimpuri, fie din munca oamenilor, fie din momente cu largă semnificație din viața familială (botezuri, nunți). Dar ele, serbările, sunt legate strâns și cu evoluția sentimentelor de mândrie națională. Este vorba aici despre serbările cu tematică patriotică inspirate din momente importante ale istoriei poporului nostru: 1 Decembrie, 24 Ianuarie. Activitatea artistică și cu precădere serbările oferă prilejuri de organizare a unor situații educaționale bazate pe cooperare și muncă în grup, pe antrenarea copiilor în activități colective,

indispensabile pentru conturarea propriei personalități.

În grădiniță, pentru familiarizarea copiilor cu folclorul specific poporului român putem alege diverse forme de realizare a activității didactice în cadrul domeniului om și societate, a domeniului știință, sau a domeniului estetic creativ. În conformitate cu noul curriculum, obiectivele cadru urmărite sunt:

- formarea unei atitudini pozitive față de tradițiile și obiceiurile poporului român;
- cunoaștere unor elemente care definesc portretul spiritual al poporului român;
- însușirea unor melodii și a unor dansuri populare;
- perceperea armoniei îmbinării culorilor, nuanțelor, a motivelor populare specifice costumelor folclorice românești și a obiectelor de artă;
- consolidarea priceperii de a realiza diferite obiecte aparținând folclorului, prin combinarea creativă a unor elemente artistico-plastice (tehnici de lucru: colaj, desen decorativ, dactilopictura).

Pentru a face cunoscută preșcolarilor bogăția folclorului literar și pentru a-i sensibiliza cu frumusețea și armonia limbii materne se pot organiza activități de memorizare pentru însușirea poeziilor. Deoarece receptarea mesajului unei creații folclorice nu este posibilă fără învățarea unui limbaj folcloric, copiii trebuie obișnuiți cu regionalismele și cu arhaismele. Concomitent cu însușirea „gramaticii” limbajului folcloric, copiii dobândesc cunoștințe pe care le pot utiliza în aprecierea frumosului. Interesul pentru arta folclorică crește, dacă acești copii pot descifra, decodifica mesajul unei opere populare: „Limba noastră” de Al. Mateevici, „Moștenirea” de O. Cazimir etc.

Întreținerea curiozității și interesului pentru acest domeniu se realizează prin observări ale unor costume din diferite zone ale țării, lecturi după imagini sau convorbiri: „Costumul național, haina de lucru sau de sărbătoare”. O primă oportunitate, în acest sens, o reprezintă activitățile din domeniul estetic creativ. Pe lângă obiectivele educaționale de natură informativă, prin care educatoarea își propune ca preșcolarul să învețe să denumească și să descrie componentele și culorile costumului național și să își îmbogățească vocabularul cu noi cuvinte, cum ar fi: catrințe, zadii, horă, se urmăresc și obiective formative. Spre exemplu, prin atingerea unor obiective educaționale afective, cum ar fi prețuirea și îmbrăcarea cu mândrie a portului românesc, se contribuie la formarea conduitei patriotice a preșcolarului.

Activitățile cu conținut matematic din grădiniță vizează stimularea dezvoltării intelectuale a copiilor, contribuie la trecerea treptată de la gândirea concret-intuitivă la gândirea simbolică, abstractă, pregătind copiii pentru înțelegerea și însușirea matematicii în clasa I. O atenție deosebită trebuie să se acorde principiului valorificării maxime a funcțiilor formative ale jocului ca activitate specifică a copilului preșcolar și ca formă de desfășurare a unor acțiuni instructiv-educative din grădiniță, ca mijloc și metodă specifice învățării de tip preșcolar.

Scopul activității de inițiere a copiilor în matematică nu este de a-i învăța sistematic anumite noțiuni, ci de a-i pune în situații prin care își dezvoltă procesele de cunoaștere, devenind apti să descopere relații abstracte sub aspectul concret al situațiilor întâlnite prin joc. Încă de la grupa mică, copiii învață să formeze grupe de obiecte, realizând, de fapt, exerciții logice de clasificare. Aceasta implică executarea unor comparații pentru a lua decizia dacă obiectul respectiv aparține grupei pe care o constituie sau nu. Exercițiile de gândire logică se vor desfășura, la început, cu obiecte familiare copilului, jucării, ajutându-l să opereze concret cu grupe de obiecte constituite după unul sau mai multe criterii, să facă comparații, să pună în corespondență. Relațiile dintre mulțimi, la această vârstă, se pot observa în cadrul jocurilor logice cu piesele geometrice, care sugerează mai direct esența operațiilor matematice. Vorbind tot de planul dezvoltării gândirii copilului, putem spune că elementele de logică matematică capătă o valență și în ceea ce privește stabilirea unui echilibru între excitație și inhibiție, ceea ce duce la creșterea capacității de concentrare a atenției. Să acționeze logic, este nu doar un scop al matematicii, ci un scop al întregului proces instructiv-educativ. Această capacitate este de dorit să fie transferată și altor discipline, ceea ce ar eficientiza rezultatele activităților din grădiniță. Prin activități din domeniul limbă și comunicare, domeniul știință sau domeniul om și societate putem desfășura jocuri inspirate ca sarcina din aria activității logico-matematice, dar completate cu elemente din sfera respectivă. Multe jocuri didactice

implică, pe lângă cunoștințe despre natură și om, și capacitatea de constituire de mulțimi cu una sau mai multe caracteristici date, motivarea apartenenței sau neapartenței unui element la o mulțime, realizarea de corespondențe între elemente din mulțimi diferite. Voi exemplifica inserarea elementelor de logică matematică în cadrul activităților din domeniul limbă și comunicare.

În momentul în care preșcolarul este pus în situația de a-și aminti, de a selecta dintr-o multitudine de personaje, anumite personaje și de a le situa într-un anume tablou, într-o categorie anume, el este deja pus în situația de a utiliza mai multe procedee cognitive. Face apel la o serie de procese psihice, între care, gândirea cu latură logică, ocupă un loc primordial. Deși e vorba de povești, de latura afectivă și morală, elementele matematice sunt foarte importante și utilizate, chiar dacă e mai greu de observat. La finalul unor astfel de acțiuni, se pot identifica două mulțimi, una a personajelor pozitive și cealaltă a celor negative, mulțimi obținute după un criteriu bine stabilit inițial. Operațiile realizate, de descriere după atribute (pozitiv/negativ, bun/rău), clasificare, realizare de mulțimi/grupe, asociere, comparație, selecție, își au bazele în activitățile de matematică realizate cu grupa de copii, la care s-au dezvoltat elemente logico-matematice.

Activitățile matematice (DS) se corelează și cu activitățile de cunoaștere a mediului (DS). Prin intermediul activităților de observare „Steagul” sau „Țara mea” copiii sunt puși să precizeze forma, culorile, să numere. Verificarea cunoașterii culorilor și constituirea de mulțimi după acest criteriu se realizează în jocuri de mișcare cum este „Caută-ți stegulețul”, în care preșcolarii trebuie să se grupeze pe culori în dreptul steagului respectiv.

Perfecționarea deprinderilor tehnice însușite anterior, educarea gustului pentru frumos, dezvoltarea încrederii în forțele proprii de creație ale copiilor sunt scopuri atinse în cadrul demersului didactic (desen decorativ, ornare, dactilopictură), având teme ca: „Costumul popular”, „Ia păpușii”, „Obiecte de artă populară”, „Micii meșteri mari” etc.

Prin activitățile din domeniul psiho-motric, dar și prin cele extracuriculare, pot fi exersate ritmuri muzicale și melodii vechi în care copiii învață pașii dansurilor populare. Pot fi introduse pe rând strigăturile și chiuiturile. Pentru a ajunge la un înalt nivel de interpretare se pornește întâi de la însușirea liniei melodice și a ritmului dansurilor, iar apoi pașii sunt corelați cu cu fondul muzical.

În cadrul parteneriatului grădiniță –școală, copiii de la grădiniță împreună cu școlarii pot realiza o expoziție cu tema „Din lada de zestre a bunicii” care să cuprindă toate lucrările efectuate de ei în cadrul activităților realizate pe această temă (costume populare, aplicații sau „preșuri”).

De asemenea, un astfel de parteneriat poate să cuprindă și un program artistic în care copiii îmbrăcați în costume populare să recite poezii, să colinde și să interpreteze anumite obiceiuri specifice Crăciunului în șezătoarea cu tema „Obiceiuri și tradiții de Crăciun”. Fixarea cunoștințelor din cadrul unui parteneriat, însușite în cadrul acestor activități integrate, interdisciplinare se poate realiza prin vizite la muzee, care sunt de fapt oglinda vie a ceea ce copiii pot observa în imagini, vederi sau poze.

Totodată, activitățile pe grupuri mici sau individuale permit tratarea diferențiată a copiilor, ceea ce asigură o mai bună pregătire a lor pentru școală, condiție necesară succesului la învățatură și integrării facile în sistemul activităților școlare .

În concluzie, mijlocirea relației copilului cu acest univers valoric, prin explicare și implicare, reprezintă esența educației pentru însușirea valorilor culturale ale poporului nostru. Această mijlocire se realizează prin procesul interiorizării ca rezultat al simbiozei dintre cognitiv, afectiv și volițional. Folclorul românesc reprezintă o valoare inegalabilă și incontestabilă, o amprentă a poporului nostru. Astfel că avem datoria de a nu lăsa timpul și evenimentele lumii moderne să afecteze, să influențeze neglijarea sau uitarea lui. Nu este permis să uităm niciodată că datinile, povestirile, muzica și poezia sunt arhivele popoarelor, iar cu ele se poate reconstitui trecutul lor îndepărtat.

În învățământul preșcolar abordarea integrată a conținuturilor este o necesitate dată de nevoia firească a copilului preșcolar de a explora mediul înconjurător, fizic și social, de a-l cunoaște și a-l stăpâni, preocupare ce este pe deplin întâmpinată în condițiile structurării interdisciplinare a curriculumu-

lui.

De asemenea, abordarea integrată a conținuturilor educației preșcolare permite luarea în considerare a nevoilor de cunoaștere a copiilor preșcolari și abordarea unor subiecte de interes pentru aceștia, eventual în cadrul unor teme, proiecte mai cuprinzătoare, sugerate de către documentele curriculare. Proiectarea didactică integrată este facilitată de faptul că se realizează prin prisma centrului de interes planificat și de faptul că ariile de stimulare constituie pentru copii modalități de cunoaștere a realității și de a o înțelege.

Gruparea domeniilor experiențiale în arii curriculare și formularea de finalități comune pentru fiecare din acestea este o invitație către o abordare curriculară integrată, cel puțin în cadrul aceleiași arii curriculare. Modelul integrării pedagogice descrie, deci, saltul de la proiectarea și propunerea conținuturilor în variantă tradițională, în cadrul unor domenii separate, la organizarea și parcurgerea conținuturilor într-o manieră integrată ce corespunde mai bine, atât finalităților educaționale ce vorbesc despre o dezvoltare armonioasă și integrală a individului, cât și noii viziuni epistemologice (post)moderne.

Activități integrate, cunoștințe din cadrul mai multor domenii pot fi imbinat armonios pe durata unei zile întregi și, cu acest prilej, în activitatea integrată intră și jocurile și activitățile alese sau cunoștințele interdisciplinare sunt focalizate pe anumite domenii experiențiale, iar jocurile și activitățile alese se desfășoară în afara acestora.

Activitatea cu copiii din grădiniță este modalitatea cea mai importantă de a impune bazele formării unei personalități a copilului de tip democratic, sprijinirea copiilor să se cunoască pe sine, să ia decizii, să relaționeze cu ceilalți, să-și dezvolte creativitatea pentru a face față unor situații de viață diverse. Încurajarea, participarea, inițiativa, implicarea, creativitatea, parteneriatul sunt doar câteva caracteristici ce trebuie să contureze personalitatea copilului. Pentru aceasta e nevoie de o proiectare a activităților, centrată pe obiective educaționale care să creeze posibilitatea abordării flexibile a conținuturilor și respectării intereselor de cunoaștere ale copilului, dar și a particularităților de vârstă ale acestuia.

Pentru a obține rezultate cât mai bune, noul curriculum propune o planificare a conținuturilor, ținând cont de metoda proiectelor, care pune în centrul atenției activitățile educative cu caracter integrat și abordarea complexă a conținuturilor.

Prin abordarea activităților în formă integrată, educatoarea organizează învățarea ca un regizor, ca un moderator, ajutându-i pe copii să înțeleagă, să accepte și să stimuleze opinii personale, emoții, sentimente, să fie parteneri în învățare.

Integrarea se va face prin împletirea într-un scenariu bine încheiat a conținuturilor corespunzătoare celor două domenii experiențiale sau arii curriculare implicate. Evident, conținuturile propuse au un subiect comun, care urmează a fi investigat și elucidat în urma parcurgerii acestora și a realizării obiectivelor propuse.

Pentru a fi posibilă abordarea în manieră integrată, educatoarea trebuie să stabilească cu claritate obiectivele și conținuturile activităților zilnice, pentru ca, pe baza acestora, să gândească un scenariu al zilei. Scenariul va începe cu motivarea, care să canalizeze activitatea copiilor spre elucidarea problemelor.

Educatoarea va avea în vedere să repartizeze sarcinile activităților zilnice la fiecare centru de interes sau zonă de activitate, în așa fel încât să fie posibilă realizarea obiectivelor propuse.

Întregul program al zilei reprezintă un tot, un întreg, cu o organizare și o structură a conținuturilor menite să elimine departajarea pe discipline.

Abordarea integrată este, așadar, o împletire a conținuturilor într-o formă atractivă, flexibilă, mobilizatoare, care conduce activitatea copilului spre investigare, documentare, cercetare și aplicare practică a celor învățate.

Întregul program se realizează prin joc, dar nu un joc întâmplător, ci unul organizat, în care copilul are prilejul să exploreze medii diferite și să îndeplinească sarcini, fie individual, fie în grupuri mici.

Activitățile integrate lasă multă libertate de exprimare și acțiune atât pentru copil, cât și pentru

educatoare. Copilului i se oferă o gamă largă de oportunități pentru a-și exercita o învățare activă. Prin aceste activități se aduce un plus de lejeritate și mai multă coerență procesului educativ, punându-se un accent deosebit pe joc ca metodă de bază a acestui proces. De asemenea, activitatea integrată se dovedește o soluție pentru o mai bună corelare a activităților de învățare cu viața socială și culturală.

Desfășurarea activităților în mod integrat este posibilă și ușor de realizat, deoarece noua programă ne dă posibilitatea și libertatea de a ne alege singure temele, precum și modalitățile de realizare, în funcție de nivelul și posibilitățile copilului. Ele oferă copilului libertatea de expresie, de creație.

Bibliografie

1. Învățământului Preșcolar, nr. 1-2, 2006;
2. Noica, Constantin (1996), *Sentimentul românesc al ființei*, Editura Humanitas, București;
3. Negruțiu, Silvia (2005), *Valorificarea folclorului în învățământul primar*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca;
4. Praoveanu, I. (2001), *Etnografia poporului român*, Editura Paralela 45, Colecția Cursuri Universitare,
5. ***, (2008), *Activitatea integrată în grădiniță- Ghid pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar*, Editura Publishing House, București;
6. ***, (2009), *Aplicații ale noului curriculum pentru învățământul preșcolar. Ghid pentru cadrele didactice*, Editura Didactica Publishing House, București;

București; Autor: Cornea Claudia
Gherla, Grădinița „Căsuța fermecată”
Specialitatea: educatoare